

(Hekayə)

Uşaqlıqda çox əziyyət çəkənlər görmüşəm ki, ölməyib. Əziyyəti əvvəl görən elə axıracan görür.

Ot yığımı vaxtı Bilal kişiylə qonşu düşəndə, atam onu, ya o, atamı, səkçədə gətirdikləri burnuz suya, ya nanəli ayrana qonaq edərtilər. Ətrafda qadın xeylağı gözə dəymədisə, qurşağacan soyunan bu kişinin qıvrım əzələlər oynayan bədənini suyu, ya ayrıntılı torpaq çatı kimi sümürərək özünə çəkərdi. Ayıb olmasın, bu bədəninin sayəsində beş-altı uşaq dünyaya

işindən qalmır. Dişləri atma, əzələləri - əvvəlki. Elə bil onları yaxşı zavod buraxıb; köhnəlmək bilmirdilər.

Ta çalışır da ot tayası illərinin özülünü Həmidlə bir qoysun; onu oğulla öyünmək ehtiyacı duyduğundan köməyə çağırırdı.

Həmid gedib, getməyə bilmədiyi, əgərliyini çəkib gələndən sonra, artıq dəliqanlıq borcunu da ödəmişdi: beş-üç toyda dava saldı, milislə üzleşdi. Milislə üzleşmək bizim adamların gənclikdən ən şirin xatirəsidir. Evlənməklə hər şey bitdi. Toy - hər şeyə nöqtədir. Son-

ka"larını qeydə alırdı. Qıraqları əzik, vacib vərəqləri gah yuxarı, gah aşağı küncdən qatlanmış bloknotunda yazırdı: Əşrəf -7, mötərizədə - (yeddi) labuqça, 2 (iki) elektrəplite. Bəzən rəqəmləri ixtisara salıb keçirdi sözə: Qulam - bir ədəd televizor, bir - xolodnik... Bu əsnada heç kəs də ondan qorxub-çəkinməzdi. Onu tək səvə bildirdilər deyə, eləcə sevərək də, şəfeqlənən "labuqça"lar kimi işıqlı üzlerini ona sarı çevirər, guya acıqlı hərəkətlərini təbəssümlə seyr edərdilər.

- Ay Həmid, sən elə "bir qurulu

Ot tayası ili

gəlmişdi. Həyatindəki sayagəlməz mal-davar da onun gücünə hamınınından "uzunömürlü"ydü. Dün-yasında o nə bir inək, nə bir camış satar, öldürəsən, nə dana, nə bir qoç kəsərdi. Hətta Qurban bayramlarında da. Bəzi qarayaxalar daldada adını "kafir" çağırırdısa da, o, fəxrle deyərdi: hər il bu bayramda bir dana, ya bir qoç xilas edir. Çünki onların heç birindən ayrılmaq istəmir. Onun var-dövləti çoxalib-çoxalıb, heyvanlar yalnız özü brüssellozdan-dabaqdan, ya xəfənəkdən tələf olduqca azalardı.

O, tanqahın bu cür çoxalib-azalmasına gülə-gülə tamaşa edərdi.

Uşaqları sarıdansa arın-arxayındı: heyatları hələ qabaqda. Öz heyatı arxada qalmışdısa da, buna heylsilənmirdi, əsas - uşaqlardı.

Bilal kişidə alın yazısıydı bu: hər il qırmızı bir yay ayında, tövlədən yol tərəfə, qızıl inəkləri rengində ot tayası qoymaq.

Ot tayası qum saati kimi ot tayası ili idi.

Görən, onun ömründən neçə ot tayası ili qalır...

Uşaqlarsız, mal-qarasız Bilal kişi neylərdi - onu uzaq səyahətlərə çıxan, kurortlar gəzən fərz etmək çətin peşədir.

Kişi gecə-gündüz qocalır, amma nə yaxşı, dəmir əzələləri də

ra eynilə atası kimi ömür sürməyə başladı. Onun üçün də ot tayası illəri sarı muncuqlar kimi yan-yana düzüldü. Beşcə dəqiqəyə yumurta bişirən qızmar günlərdə onun bədəninin çəkdiyi zülmərlə atasının bənzəyə, parıldayan dərisində tər puçurlayardı.

Atası onun qabaqdakı qocalığı, o, atasının arxadakı cavanlığı idi.

Savadı necə qıvcırmışdısa, Həmid "Lenin" sözündəki iki "n"dən birini "l" bilirdi - "Lelin". Bir vaxt şüarı buydu: biz Lelinyoluyla gedirik. Elə ki uşaqları dal-dala düzüldü, belə sözləri tərgitdi. "Arda baard gələn balalarım əşq olsun!" - parad qəbul edirmiş kimi doğulan uşaqlarını həyətdə salamlayardı.

Nəçisən, soruşana da - "texnika sahəsindəyəm", deyərdi. Atası dəmirçiydi (mən ona uzun nizələlərə oxşar otçəkənlərdüzəldirmişəm), özü isə elektromontyor oldu. Onun diliylə desək - tokçu. "Tokçu"luğundan çox razı idi. Naşükür-lük nə lazım, cibxərcliyi də olur. Bir tək toyxananın işığını çəkməklə iki-üç ayın "papırızpulu"su birdən çıxır.

Həmid "şotçik"ini işini kinolent qırığı, ya nazik tel keçirməklə dayandıranların "atalarını yandırmaq üçün" evlərindəki bütün işıq "toç-

ev" yaz, qurtarsın getsin də-ə, xörək soyudu axı.

- Biz xörək yemirik. Özü də "ev" işığa dair termin deyil.

- Niyə? Bə "ev" elə bir televizor, bir soyuducu demək deyil?

- Elə şey yoxdu, siz evlər görməmişiz ki, içində iki-üç televizor, üç-dörd soyuducu olur. Gör neçə rozetka elə burda getdi.

- Di yaxşı, gəl otur əvvəl bir çaylacaq, eynin açılın... A-az, əlli tərpanin, nəyiniz var orda?!

Çərimə bozbaşla, əksərən də balıq-plovla bitirdi. Hamı əzbər bilirdi ki, Həmin ölümü balıq-plovdur. Düzdü, boranı-mərcillə plova da yox deməzdi.

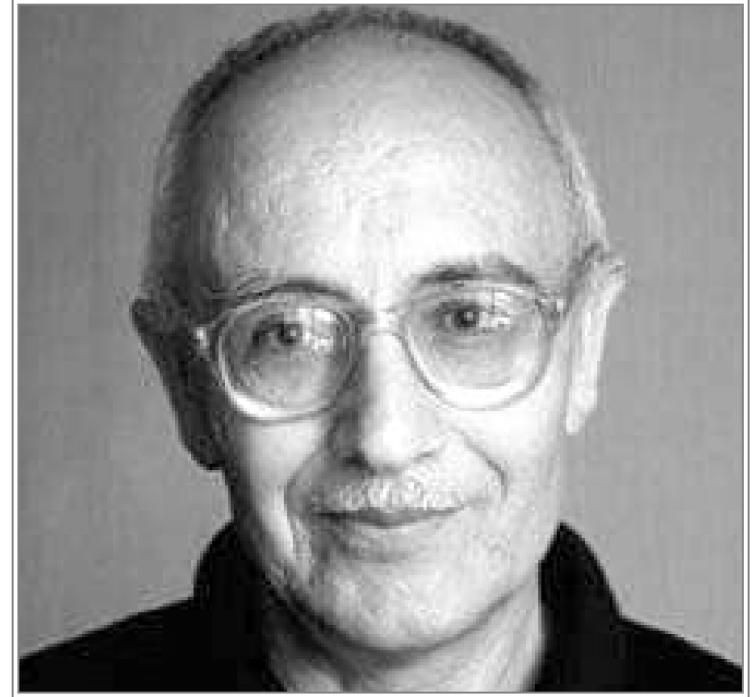
Qazancı əsasən yay-payızda, toy mövsümündədir.

Yay-payızın bircə məhərrəmliyi olmaya.

Atası kimi indi onun da beş-altı züryəti var; bəbək qalmalı işdi, qızlı-oğlanlı hamısına "dəvamçım" deyir. Həmid Bilal kişinin təkrarıdır, uşaqları - onun öz təkrarı. Oxşar göz-qaş, burun-qulaqlar siri-xuda şeylərdi.

Yəqin Bilalla Həmid müxtəlif əyyamları görmək üçün bir-birindən aralı doğulmuşdular.

Göylərdən növbəti bəla enəndə, o, səhv-düz, gəib Həmidini tutdu. Sinəsində ağrı-yanğı necə

oturdusa, o, evin alt gözündəki həsir döşəli palçıq döşəməyəcəxıxdı. Feldşer gəlib atasına pıçıldadı ki, ola bilsin, infarktdı və nədənsə, vitamin verməyə başladı.

Həmid gözgörəsi gedər-gələməzin qıraqları qırılanmış məşum qayığına mindirildi.

Bilal kişi - "yuxarıda Allah, aşağıda sən", deyə-deyə, fırtına kimi feldşerin başına fırlanır, xəstədən çox onun qadasını alırdı. O, feldşerin iynə qaynatmağında, pambıqlı və spirt iyində ümidverici bir əlamət görürdü.

Həmid də səsi çıxandan-çıxana, indidən feldşərə öz razılığını bildirir, səsi çıxmağını bu faydalı işə sərf edirdi.

Builki ot tayası ili bir neçə gün əvvəl girmişdi.

Sabahı hamı ayılıb gördü Həmid yoxdur: cismi-cəsədi var, özü yox. Vəsiyyət ölənini yaraşığıdır, onusa da eləmədi. Cəsədə baxanların matı-qutu qurumuşdu: bu, Həmidmiş, niyə heç nə deməsin, yox, Həmid deyilsə, bə niyə onu Həmid tanıyıblar?

"Bəs mən?" - Bilal üzündəki bu sualla, tez-tez ağır yumruqlarını başına vurur, iri addımlarla da ortalıqda iti-iti gəzirdi. "Başına vurma, qan sızar", ona nəsihət edirdilər, di gəl, bu, bir az da üstünə qo-

yurdu. Axı, Həmid niyə fərlı oğul çıxmasın; qabağa keçdi, onun yerinə öldü. Qoca qalır, cavan ölür. Bu işdə Allahın məqsədi ona çatmırdı. Bilal adlı adam Həmid adlı oğlundan əvvəl doğulubsa, canı çıxmalı, ondan əvvəl də ölməlidir. Yoxsa bu nədi belə? Bilal öz məntiqini Allahkindan düzgün sayırdı. Axı, bu uzunluqda ömrü neyinir o? Çəşib heç ölməz.

"Bəs mən?..."

Bilal kişinin ot yığımı vaxtı vaxtı çəkdiyi əziyyətləri göz gərəkdi görə: tər bədənində ağ milçək kimi gəzər, milçək bədənində qara tər kimi görsənərdi.

Qəfil oğul ölümünü heç kəs görmür. Fələk xam adam tapmışdı; yaqın bilirmiş də ki, Bilal o dərdi lal-dinməz çəkəcək. Onsuz bütün ömrü boyu hər dərdi o, heykəllər kimi səssiz çəkib. Bir başqasının az-maz qanı qalxar, vay, bundan külli-ələm xəbər tutar. Onun iç-ıçalətə lap çürüyərsə də, bunu bir insan oğlu bilməzdi. İndi əlinə lap girəvə düşdü. Daha o, azar-bəzara ancaq sevinəcək. Xəstəliklərintezöldürənini arzulayır.

... Gələn ot tayası ili gəlməz daha. Qaranlıqları qarşı...

Rafiq Tağı